

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

на засіданні групи забезпечення
спеціальності

від «12» 09 2022 року

Протокол № 1

Голова групи Чугай А.В.

«УЗГОДЖЕНО»

Деканат природоохоронного
факультету

 Чугай А.В.

СИЛЛАБУС

навчальної дисципліни

Проблеми екологічної освіти

(назва навчальної дисципліни)

101 «Екологія»

(шифр та назва спеціальності)

ОПП «Екологія та охорона навколишнього середовища»

ОПП «Екологічна безпека»

(назва освітньої програми)

магістр

(рівень вищої освіти)

денна

(форма навчання)

I

I

4/120

залік

(рік навчання)

(семестр навчання)

(кількість кредитів ЄКТС/годин)

(форма контролю)

Екології та охорони довкілля

(кафедра)

Одеса, 2022 р.

Автори: Сафранов Т.А., завідувач кафедри екології та охорони довкілля, д.г.-м.н., професор

(прізвище, ініціали, посада, науковий ступінь, вчене звання)

Ільїна В.Г., доцент кафедри екології та охорони довкілля, к.геогр.н. доцент

(прізвище, ініціали, посада, науковий ступінь, вчене звання)

Поточна редакція розглянута на засіданні кафедри екології та охорони довкілля від «18» серпня 2022 року, протокол № 1.

Викладачі: лекційні заняття: Сафранов Т.А., завідувач кафедри екології та охорони довкілля, д.г.-м.н., професор

(вид навчального заняття: прізвище, ініціали, посада, науковий ступінь, вчене звання)

Практичні (семінарські) заняття: Ільїна В.Г., доцент кафедри екології та охорони довкілля, к.геогр.н. доцент

(вид навчального заняття: прізвище, ініціали, посада, науковий ступінь, вчене звання)

Рецензент: Чугай А.В. – декан природоохоронного факультету, доктор технічних наук, професор.

Перелік попередніх редакцій

Прізвища та ініціали авторів	Дата, № протоколу	Дата набуття чинності

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета	Формування знань щодо історії становлення екологічної освіти, концептуальних положень, змісту та структуру національної екологічної освіти, особливостей стандартів для різних рівнів вищої екологічної освіти України, шляхів екологізації освіти України, а також особливостями екологічної освіти в інших країнах світу.
Компетентності	K20 Здатність до здійснення науково-педагогічної діяльності у вищій екологічній освіті, формування екологічної компетентності на основі комплексно-системного підходу, тобто шляхом екологізації всієї системи вищої освіти України.
Результати навчання	P201 Вміти реалізувати концептуальні основи вищої екологічної освіти в Україні.
Базові знання	1) мати уявлення про історію становлення вищої екологічної освіти в Україні; 2) знати концептуальних положень національної екологічної освіти; 2) знати зміст і структуру існуючої системи екологічної освіти в Україні ; 3) мати уявлення про особливостей стандартів для різних рівнів вищої екологічної освіти України; 4) знати принципи екологізації системи безперервної освіти України ; 5) мати уявлення щодо особливостей системи безперервної освіти інших країн світу.
Базові вміння	1) застосувати принципи безперервної екологічної освіти України; 2) застосувати принципи екологізації всіх рівнів (етапів) екологічної освіти; 3) впроваджувати інноваційні методи екологічної освіти, які використовуються у розвинених країнах світу.
Базові навички	1) використовувати принципи безперервної екологічної освіти України.
Пов'язані ссиллабуси	-
Попередні дисципліни	-
Наступні дисципліни	«Стратегія сталого розвитку»
Кількість годин	лекції: 30 год. практичні заняття: 15 год. самостійна робота студентів: 75 год.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Лекційні модулі

Код	Назва модуля та тем	Кількість годин	
		аудиторні	СРС
ЗМ-Л1	Історія становлення національної екологічної освіти. Особливості змісту і структури екологічної освіти в Україні. Стандарти вищої екологічної освіти України		
	• Тема 1. Стислий нарис історії становлення екологічної освіти України.	2	2
	• Тема 2. Основні положення Концепції екологічної освіти України	4	3
	• Тема 3. Особливості змісту і структури екологічної освіти України.	4	3
	• Тема 4. Особливості стандартів для різних рівнів вищої освіти України	4	3
	Модульна тестова контрольна робота №1		5
ЗМ-Л2	Шляхи екологізації освіти України. Особливості екологічної освіти в інших країнах світу		
	• Тема 1. Шляхи та проблеми екологізації шкільної екологічної освіти	4	4
	• Тема 2. Шляхи та проблеми екологізації вищої екологічної освіти	4	3
	• Тема 3. Особливості екологічної освіти в країнах ЄС	2	2
	• Тема 4. Особливості екологічної освіти в Японії	2	2
	• Тема 5. Особливості екологічної освіти в країнах в США	4	3
	Модульна тестова контрольна робота №2		5
ЗМ-ІЗ	Написання реферату		10
	• Разом	30	45

Консультації: Сафранов Т.А., один раз на тиждень 1 година (11.00-12.00, понеділок) згідно з графіком консультацій, затвердженого на засіданні кафедри.

Ільїна В.Г. один раз на тиждень 1 година (09.00-10.00, понеділок) згідно з графіком консультацій, затвердженого на засіданні кафедри.

2.2. Практичні модулі

Код	Назва модуля та тем	Кількість годин	
		аудиторні	СРС
ЗМ-П	• Тема 1. Особливості та проблеми дошкільної екологічної освіти.	1	2
	• Тема 2. Особливості та проблеми шкільної екологічної освіти.	1	2
	• Тема 3. Особливості та проблеми передвищої фахової екологічної освіти.	2	3
	• Тема 4. Особливості та проблеми вищої екологічної освіти.	4	4
	• Тема 5. Особливості та проблеми післядипломної екологічної освіти.	1	2
	• Тема 6. Шляхи та проблеми екологізації шкільної екологічної освіти	2	3
	• Тема 7. Шляхи та проблеми екологізації вищої екологічної освіти.	4	4
	Усне опитування.		
	Разом	15	20

Консультації: Ільїна В.Г. один раз на тиждень 1 година (09.00-10.00, понеділок) згідно з графіком консультацій, затвердженого на засіданні кафедри.

2.3. Самостійна робота студента та контрольні заходи

Код модуля	Завдання на СРС та контрольні заходи	Кількість годин	Строк проведення (семестр, тиждень)
ЗМ-Л1	Підготовка до лекційних занять	11,0	I, 1-6
	Виконання модульної тестової контрольної роботи (обов'язкове)	5,0	I, 6
ЗМ-Л2	Підготовка до лекційних занять	14,0	I, 7-15
	Виконання модульної тестової контрольної роботи (обов'язкове)	5,0	I, 15
ЗМ-П	Усне опитування під час семінарських занять (обов'язкове)	20,0	I, 1-15
ЗМ-ІЗ	Виконання індивідуального завдання (реферату) (обов'язкове)	10,0	I, 13
	Виконання підсумкового заліку	10,0	
	Разом:	75	

2.3.1. Методика проведення та оцінювання контрольного заходу для ЗМ-Л1, ЗМ-Л2.

Організація контролю знань студентів побудована за накопичувально-модульним принципом згідно вимог діючого в університеті Положення «Про проведення підсумкового контролю знань студентів».

З *теоретичного* курсу навчальної дисципліни студент повинен бути готовим відповідати на усні запитання лектора під час лекційних занять; надати письмові відповіді тестові запитання відкритого типу за кожним теоретичним модулем, тобто дати розгорнуту відповідь у вигляді власноруч написаного тексту – власного висловлення.

Формами контролю засвоєння теоретичних знань є усне опитування під час лекційних занять (поточний контроль), модульні контрольні роботи за кожним змістовним модулем (внутрішньо семестровий контроль), складання заліку (підсумкова атестація).

Варіанти модульної контрольної роботи містять 10 запитань у тестовому вигляді. Кожна вірна відповідь оцінюється у 2,5 бали. Максимальна кількість балів за виконаний варіант кожної модульної контрольної роботи становить *25 балів*. Максимальна кількість балів яку студент може отримати з лекційної частини складає **50 балів**.

2.3.2. Методика проведення та оцінювання контрольного заходу для ЗМ-П

Формою контролю практичного модуля ЗМ-П є усне опитування під час проведення семінарських занять, підготовка доповідей. Студенти готують за бажанням на кожне семінарське заняття по 1 доповіді. Семінарські заняття оцінюються максимальною кількістю балів за кожне по *5 балів*. Всього за семінарські заняття здобувач може отримати **35 балів**.

2.3.3. Методика проведення та оцінювання індивідуального завдання ЗМ-ІЗ

Індивідуальне завдання (ІЗ) є обов'язковим до виконання та полягає у написанні реферату з теми лекційного курсу. При підготовці рефератів обов'язково посилення на навчальну та наукову літературу. Основані вимоги до оформлення реферату та його змістовної частини: *формат* листа - А-4; *поля*: ліве - 3 см, праве - 1,5 см, верхнє - 2 см, нижнє - 2 см; *інтервал* - 1,5; *абзацний відступ* дорівнює п'яти знакам і залишається постійним на протязі усього тексту звіту; *шрифт* – TimesNewRoman; *розмір шрифту* - 14; *нумерація сторінок* – наскрізна, робиться арабськими цифрами у верхньому правому кутку без крапки (титольний аркуш включають до загальної нумерації, але номер сторінки на титульному аркуші не проставляють). Структура змістовної частини реферату визначається тематичною спрямованістю.

Для написання реферату необхідно провести пошук необхідних літературних джерел, для цього можна в першу чергу використовувати перелік основної та додаткової літератури до дисципліни «Проблеми екологічної освіти». Також студенти можуть використовувати будь які інші наукові джерела, які відповідають тематиці і змісту реферату.

Перед захистом студентами рефератів їх електронні версії обов'язково перевіряються на оригінальність із встановленням частки оригінального тексту згідно з п. 2.3 «Тимчасового положення про заходи щодо недопущення академічного плагіату в ОДЕКУ».

Не пізніше ніж за два тижні до семестрового підсумкового контролю реферат подається викладачу, який керував виконанням індивідуального завдання. Оцінка за ІЗ виставляється в інтегральну відомість окремим модулем і враховується в практичній частині модульного контролю при виведенні оцінки поточного семестрового контролю.

Типові теми рефератів:

1. Історія становлення вищої екологічної освіти України [п.5.1; література 1, 2, 3, 4, 5].
2. Історія становлення вищої екологічної освіти в Одеському державному екологічному університеті [п.5.1; література 1, 2, 3, 4, 5].
3. Основні положення Концепції екологічної освіти України [п.5.1; література 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10,11].
4. Особливості дошкільної екологічної освіти [п.5.1; література 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10,11].
5. Особливості шкільної екологічної освіти України [п.5.1; література 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10,11].
6. Особливості передвищої екологічної освіти України [п.5.1; література 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10,11].
7. Особливості вищої екологічної освіти України [п.5.1; література 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10,11].
8. Особливості післядипломної екологічної освіти України [п.5.1; література 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10,11].
9. Огляд стандартів вищої екологічної освіти України різних поколінь України [п.5.1; література 1, 2, 3, 4, 7, 8, 10].
10. Особливості діючих стандартів вищої екологічної освіти України [п.5.1; література 1, 2, 3, 4, 7, 8, 10].
11. Шляхи екологізації шкільної екологічної освіти України [п.5.2; література 1, 2, 3, 4-21].
12. Шляхи екологізації вищої екологічної освіти України [п.5.2; література 1, 2, 3, 4-21].
13. Зміст і структура загальноосвітньої екологічної дисципліни в закладах вищої освіти України [п.5.2; література 1, 2, 3, 20, 21].
14. Особливості екологічної освіти в країнах Європейського Союзу [п.5.3; література 1, 2, 3, 4-8].
15. Особливості екологічної освіти в Японії [п.5.3; література 1, 2, 3, 4-8].
16. Особливості екологічної освіти в Сполучених Штатах Америки [п.5.3; література 1, 2, 3, 4-8].

По бажанню студента можливо написання реферату по іншій тематиці у межах дисципліни тільки після узгодження з викладачами цієї дисципліни та необхідно офіційно зареєструвати цю тему на кафедрі екології та охорони довкілля. ІЗ (реферат) оцінюється у **15 балів**.

Максимальна сума балів за практичну складову дисципліни складає **50 балів**.

2.3.4. Методика проведення та оцінювання підсумкового контролю (заліку)

До семестрового контролюючого заходу з дисципліни «Проблеми екологічної освіти» відноситься семестровий залік. Студент вважається допущеним до заліку, якщо він виконав всі обов'язкові види робіт, передбачені навчальною програмою дисципліни і набрав за модульною системою суму балів не менше 50 % від максимально можливої по теоретичній (25 балів) і практичній (25 балів) частинах курсу. Суми балів, які отримав студент за всіма змістовними модулями дисципліни в семестрі, формують кількісну оцінку за підсумками контролюючих заходів.

Питання про виставлення семестрового заліку розглядається тільки за умови суми балів не менше 50 % від максимально можливої по курсу та не менше 50 % від максимально можливої на заліковій контрольній роботі.

Максимальну кількість балів за залікову контрольну роботу з дисципліни «Проблеми екологічної освіти», яку студент може отримати, складає **100 балів**. В заліковому завданні – 20 запитань, кожне з яких оцінюється по 5 балів.

Інтегральна оцінка роботи студента визначається за формулою:

$$B = 0,75O3 + 0,25OKP,$$

де B - інтегральна оцінка в 100-бальній шкалі, O3 – оцінка роботи студента за змістовними модулями, OKP – оцінка залікової контрольної роботи.

На підставі кількісної оцінки (бал успішності) виставляється якісна оцінка - двобальна (зараховано, не зараховано) та семибальна (шкала ECTS), оскільки така форма семестрового контролю використовується для семестрового заліку.

Шкала відповідності оцінок за національною системою та системою ECTS

За шкалою ECTS	За національною системою для заліку	Бал успішності
A	зараховано	90 – 100
B	зараховано	82 – 89,9
C	зараховано	74 – 81,9
D	зараховано	64 – 73,9
E	зараховано	60 – 63,9
FX	незараховано	35 – 59,9
F	незараховано	1 – 34,9

Кількісні та якісні оцінки поточного контролю виставляються у інтегральних відомостях. Студент, який не має на початок заліково-екзаменаційної сесії заборгованості по дисципліні, що завершується заліком, отримує якісну оцінку («зараховано» або «не зараховано»), якщо має на останній день семестру інтегральну суму балів поточного контролю, достатню (60% та більше) для отримання позитивної оцінки, та не менше 50% від максимальної суми балів за залікову контрольну роботу.

Студенти, які на останній день семестру мають заборгованість з теоретичної та практичної частини курсу, не допускаються до підсумкового семестрового контролю до моменту ліквідації цієї заборгованості.

Студенти, які на протязі заліково-екзаменаційної сесії ліквідували заборгованість з теоретичної та практичної частини навчальної дисципліни – допускаються до комісії.

Атестація студентів комісією проводиться після закінчення заліково-екзаменаційної сесії до початку наступного семестру. Її строки визначаються наказом по університету. Оцінка за відповіді по тестових завданнях може бути тільки «зараховано» або «незараховано». Студенти, які не ліквідували до дня проведення комісії заборгованість по теоретичній та практичній частині навчального курсу, не допускаються до підсумкової атестації комісією.

3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

3.1. Модуль ЗМ-Л1 «Історія становлення національної екологічної освіти. Особливості змісту і структури екологічної освіти в Україні. Стандарти вищої екологічної освіти України»

3.1.1. Повчання

Тема 1. Стислий нарис історії становлення екологічної освіти України

При вивченні теми звернути особливу увагу на такі питання: об'єктивні причини формування екологічної освіти; перші кроки становлення вищої екологічної освіти в закладах вищої освіти України; передмови та шляхи формування екологічної освіти в ОДЕКУ.

Література [п.5.1; 1, 2, 3, 4, 5].

Тема 2. Основні положення Концепції екологічної освіти України .

При вивченні теми звернути особливу увагу на такі питання: важливість формування концептуальних основ національної безперервної екологічної освіти; тлумачення термінів «екологічне виховання» та «екологічна освіта»; основну мету національної екологічної освіти; особливості формування екологічної культури різних верств населення; рівні екологічної зрілості.

Література [п.5.1; 1, 2, 3, 4, 6].

Тема 3. Особливості змісту і структури екологічної освіти України.

При вивченні теми звернути особливу увагу на такі питання: принцип безперервності екологічної освіти; суть формальної, неформальної, інформальної та інклюзивної освіти; специфіка основних стадій (етапів) безперервності екологічної освіти; особливості сучасної вищої екологічної освіти України.

Література [п.5.1; 1, 2, 3, 4, 6].

Тема 4. Особливості стандартів для різних рівнів вищої освіти України.

При вивченні теми звернути особливу увагу на такі питання: поняття «стандарт вищої освіти»; уявлення про покоління стандартів вищої екологічної освіти України та причини їх трансформації; суть інтегральної, загальної та фахової компетентностей випускника; особливості структури і змісту стандартів вищої екологічної освіти України для різних рівнів вищої освіти.

Література [п.5.1; література 1, 2, 3, 4, 7, 8, 10].

3.1.2. Питання для самоперевірки

1. Коли були утворені перші кафедри екологічного спрямування?
2. Коли почалася підготовка екологів в Одеському державному екологічному університеті?
3. Коли був утворений Одеський державний екологічний університет?
4. Що таке «екологічне виховання» та «екологічна освіта»?
5. Коли була затверджена рішенням Колегії Міністерства освіти і науки «Концепція екологічної освіти України»?
6. Яка основна мета екологічної освіти ?
7. Які основні шляхи формування екологічної культури всіх верств населення?
8. Що таке «екологічні знання», «екологічне мислення», «екологічний світогляд», «екологічна етика» та «екологічна культура»?
9. Які основні рівні екологічної зрілості?
10. Що таке «формальна освіта»?
11. Що таке «неформальна освіта»?

12. Що таке «інформальна освіта»?
13. Що таке «інклюзивна освіта»?
14. У чому суть дошкільної стадії (етапу) екологічної освіти?
15. У чому суть шкільної стадії (етапу) екологічної освіти?
16. У чому суть фахової передвищої стадії (етапу) екологічної освіти?
17. У чому суть вищої стадії (етапу) екологічної освіти?
18. Що передбачає початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти?
19. Що передбачає перший (бакалаврський) рівень вищої освіти?
20. Що передбачає другий (магістерський) рівень вищої освіти?
21. Що передбачає третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти?
22. Які вимоги до здобування освітнього ступеня «бакалавр з екології»?
23. Які вимоги до здобування освітнього ступеня «магістр з екології»?
24. Які вимоги до здобування освітнього ступеня «доктор філософії з екології»?
25. У чому суть післядипломної стадії (етапу) екологічної освіти?
26. Що таке «стандарт вищої освіти»?
27. Коли був розроблений перший стандарт вищої екологічної освіти України?
28. Яка кількість поколінь стандартів вищої екологічної освіти України?
29. Як визначається предметна область в діючих стандартах вищої екологічної освіти України?
30. Які принципи формулювання загальних компетентності в діючих стандартах вищої екологічної освіти України?
31. Яка кількість спеціальних (фахових, предметних) компетентностей в діючих стандартах вищої екологічної освіти України?
32. Чи є в діючих стандартах вищої екологічної освіти України рекомендації щодо назв навчальних дисциплін, а також кількості кредитів, структури і змісту, послідовності їх викладу?
33. У чому полягає колективний принцип забезпечення програмних результатів навчання?
34. Які проблеми у стандарті вищої екологічної освіти України для рівня вищої освіти «доктор філософії»?
35. Яким чином стандарти вищої екологічної освіти України враховуються при формуванні освітніх програм та навчальних планів?

Питання для самоперевірки базових результатів знань

1. Що таке «екологічне виховання» та «екологічна освіта»?
2. Коли була затверджена рішенням Колегії Міністерства освіти і науки «Концепція екологічної освіти України»?
3. Яка основна мета екологічної освіти ?
4. Які основні шляхи формування екологічної культури всіх верств населення?
5. Які основні рівні екологічної зрілості?
6. У чому суть дошкільної стадії (етапу) екологічної освіти?
7. У чому суть шкільної стадії (етапу) екологічної освіти?
8. У чому суть фахової передвищої стадії (етапу) екологічної освіти?
9. У чому суть вищої стадії (етапу) екологічної освіти?
10. Що передбачає початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти?
11. Що передбачає перший (бакалаврський) рівень вищої освіти?
12. Що передбачає другий (магістерський) рівень вищої освіти?
13. Що передбачає третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти?
14. Які вимоги до здобування освітнього ступеня «магістр з екології»?
15. У чому суть післядипломної стадії (етапу) екологічної освіти?

16. Що таке «стандарт вищої освіти»?
17. Яка кількість поколінь стандартів вищої екологічної освіти України?
18. Як визначається предметна область в діючих стандартах вищої екологічної освіти України?
19. Які принципи формулювання загальних компетентності в діючих стандартах вищої екологічної освіти України?
20. Яка кількість спеціальних (фахових, предметних) компетентностей в діючих стандартах вищої екологічної освіти України?
21. Яким чином стандарти вищої екологічної освіти України враховуються при формуванні освітніх програм та навчальних планів?

3.2. Модуль ЗМ-Л2 «Шляхи екологізації освіти України. Особливості екологічної освіти в інших країнах світу»

Тема 1. Шляхи та проблеми екологізації шкільної екологічної освіти

При вивченні теми звернути особливу увагу на такі питання: суть екологізації освіти; принципи екологізації шкільної освіти насамперед при вивченні природничих наук; доцільність включення екологічної дисципліни в інваріативну складову навчального плану.

Література [п.5.2; 1, 2, 3, 4, 6].

Тема 2. Шляхи та проблеми екологізації вищої екологічної освіти.

При вивченні теми звернути особливу увагу на такі питання: важливість урахування екологічної складової в стандартах вищої освіти України для всіх спеціальностей; відображення екології як комплексної, інтегруючої науки в програмах обов'язкової екологічної дисципліни в закладах вищої освіти неекологічного спрямування.

Література [п.5.2; 1, 2, 3, 4, 6].

Тема 3. Особливості екологічної освіти в країнах ЄС

При вивченні теми звернути особливу увагу на такі питання: основні принципи безперервної екологічної освіти в ЄС та деяких країнах світу.

Література [п.5.2; 1, 2, 3, 22].

Тема 4. Особливості екологічної освіти в Японії

При вивченні теми звернути особливу увагу на такі питання: передумови формування існуючої системи безперервної екологічної освіти в Японії; особливості фахової вищої екологічної освіти в Японії.

Література [п.5.2; 1, 2, 3, 24].

Тема 5. Особливості екологічної освіти в США

При вивченні теми звернути особливу увагу на такі питання: передумови формування існуючої системи безперервної екологічної освіти в США; особливості вищої екологічної освіти в США.

Література [п.5.2; 1, 2, 3, 25].

3.2.1. Питання для самоперевірки

1. У чому полягає суть екологізації освіти?
2. Які шляхи екологізації шкільної освіти?
3. Яким шляхи екологізації із включенням ідей сталого розвитку знайшло відображення в діючих стандартах вищої освіти України для здобувачів РВО «бакалавр» усіх спеціальностей?
4. Які принципи екологізації освіти в неекологічних закладах вищої освіти?

5. Яким повинний бути оптимальний обсяг, структура і зміст дисципліни «Екологія» для неекологічних спеціальностей?
6. Яка різниця між поняттями «екологічна освіта» і «освіта в інтересах сталого розвитку»?
7. Які принципи екологічної освіти у окремих країнах ЄС?
8. У чому полягає специфіка екологічного виховання за кордоном?
9. Які основні методи екологічного виховання в інших країнах?
10. Які основні етапи безперервної екологічної освіти у Японії?
11. Яку роль відіграє вища освіта у системі загальної освіти Японії?
12. Які особливості вищої екологічної освіти у Токійському університеті?
13. Які особливості вищої екологічної освіти в університету Хоккайдо?
14. У чому полягає причина «екологічного чуда» Японії?
15. Які особливості екологічної освіти США на децентралізованій основі?
16. Які принципи екологізації освіти в США?
17. Що таке американський «енвайроменталізм»?
18. Яким чином еколого-просвітницька діяльність здійснюється на території національних парків США?

Питання для самоперевірки базових результатів знань

1. Які шляхи екологізації шкільної освіти?
2. Яким шляхи екологізації із включенням ідей сталого розвитку знайшло відображення в діючих стандартах вищої освіти України для здобувачів РВО «бакалавр» усіх спеціальностей?
3. Які принципи екологізації освіти в неекологічних закладах вищої освіти?
4. Яким повинний бути оптимальний обсяг, структура і зміст дисципліни «Екологія» для неекологічних спеціальностей?
5. Які основні методи екологічного виховання в інших країнах?
6. Які основні етапи безперервної екологічної освіти у Японії?
7. Яку роль відіграє вища освіта у системі загальної освіти Японії?
8. У чому полягає причина «екологічного чуда» Японії?
9. Які особливості екологічної освіти США на децентралізованій основі?
10. Які принципи екологізації освіти в США?
11. Яким чином еколого-просвітницька діяльність здійснюється на території національних парків США?

4. ПИТАННЯ ДО ЗАХОДІВ ПОТОЧНОГО, ПІДСУМКОВОГО ТА СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

4.1 Питання до підсумкового контролю за результатами вивчення лекційних модулів

4.1.1. Тестові завдання до модульної контрольної роботи модуля ЗМ-Л1

1. Процес систематичного та цілеспрямованого впливу на духовний і фізичний розвиток особистості з метою формування еколого-гуманістичного світогляду, підготовки до виробничої, громадської та культурної діяльності – це [1, с. 11];
2. Різновид професійної освіти, що забезпечує підготовку фахівців з різних галузей екології – це [1, с. 11].
3. Формування екологічної культури окремих осіб і суспільства в цілому, формування навичок, фундаментальних екологічних знань, екологічного мислення і свідомості, що ґрунтуються на ставленні до природи як універсальної, унікальної цінності – це мета [1, с. 13].
4. Розгляд явищ і подій та прийняття рішень з урахуванням взаємодій людини і людства з природним середовищем на основі різноманітних і глибоких знань про навколишнє середовище та відповідального ставлення до природи і здоров'я людини – це [1, с. 15].
5. Система взаємопов'язаних компонентів: узагальненої сукупності екологічних поглядів, знань, цінностей, духовності, практичних настанов, що визначають розуміння особистістю цілісності та єдності природного й соціального буття, місця в ньому людини разом із життєвими потребами – це [1, с. 15].
6. Галузь міждисциплінарних знань, предметом якої є моральні та духовні аспекти ставлення людини до живої і неживої природи – це [1, с. 15].
7. Напрямок людської діяльності та мислення, від якого суттєво залежать природне існування сучасної цивілізації, її сталий розвиток – це [1, с. 15].
8. Освіта, яка здобувається за освітніми програмами відповідно до визначених законодавством рівнів освіти, галузей знань, спеціальностей (професій) і передбачає досягнення здобувачами освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою – це [1, с. 17].
9. Освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами і не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій – це [1, с. 17].
10. Освіта та виховання всіх верств і категорій населення, що ґрунтуються на поєднанні екологічних знань з практичної природоохоронної діяльності, інноваційними освітніми методами – це неформальна [1, с. 17].
11. Освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям – це [1, с. 17].
12. Система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього закладу – це [1, с. 17].
13. Найперший рівень неперервної екологічної освіти, коли головну роль відіграє родинне виховання – це [1, с. 18].

14. Екологічна освіта, яка продовжується і поглиблюється процес екологічного світосприйняття; є надзвичайно важливим етапом в системі неперервної багатоступеневої екологічної освіти – це [1, с. 18].
15. Екологічна освіта, яка передбачає здатність особи вирішувати типові спеціалізовані задачі в окремій галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів відповідних наук та може характеризуватися певною невизначеністю умов – це фахова [1, с. 18].
16. Екологічна освіта, яка спрямована з одного боку, на завершення формування екологічної культури фахівців за різним фахом, і, з іншого боку, вона забезпечує підготовку здобувачів початкового, першого, другого та третього рівнів вищої освіти, які відрізняються за ступенем глибини, ґрунтовності й специфікою підготовки фахівців-екологів – це [1, с. 18].
17. Екологічна освіта, яка забезпечує неперервність екологічної освіти та включає систему підвищення кваліфікації та перепідготовки державних службовців, керівного складу підприємств, організацій, установ, підприємців по різних аспектах природоохоронної діяльності та раціонального використання природних ресурсів, екологічну освіту дорослих відповідно до потреб особистості на ринку праці – це [1, с. 18,19].
18. Екологічна освіта в рамках окремого предмету (базується на інтеграції навчального матеріалу і інтегрованих методах і формах навчання) – це [1, с. 24].
19. Освіта, що передбачає максимальну екологізацію змісту предметів як природничого, так і суспільно-гуманітарного циклів – це [1, с. 24].
20. Освіта, в якій екологічний зміст, представлений як поаспектно у кожному навчальному предметі, так і цілісно в спеціальних інтегрованих курсах, передбачених кожним етапом навчання – це [1, с. 24].
21. Освітньо-професійний ступінь, що здобувається на рівні фахової передвищої освіти і присуджується закладом освіти у результаті успішного виконання здобувачем фахової передвищої освіти освітньо-професійної програми – це [1, с. 27].
22. Сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у ЗВО (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти – це [1, с. 27].
23. Освіта, яка є продовженням базової освіти на наступному рівні з метою формування у студентів високої екологічної культури, глибоких і якісних екологічних знань та світогляду – це [1, с. 27].
24. Рівень, який передбачає набуття здобувачами вищої освіти здатності до розв'язування типових спеціалізованих задач у певній галузі професійної діяльності – це [1, с. 28].
25. Рівень, який передбачає набуття здобувачами вищої освіти здатності до розв'язування складних спеціалізованих задач у певній галузі професійної діяльності – це [1, с. 28].
26. Рівень, який передбачає набуття здобувачами вищої освіти здатності до розв'язування задач дослідницького та/або інноваційного характеру у певній галузі професійної діяльності – це [1, с. 28].
27. Рівень, передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної

- діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення – це [1, с. 29].
28. Освітній ступінь, що здобувається на *першому рівні вищої освіти* та присуджується ЗВО в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 180 – 240 кредитів ЄКТС – це [1, с. 28].
 29. Освітній ступінь, що здобувається на *другому рівні вищої освіти* та присуджується ЗВО (науковою установою) в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми; ступінь магістра здобувається за *освітньо-професійною програмою* (90 – 120 кредитів ЄКТС) або за *освітньо-науковою програмою* (120 кредитів ЄКТС) – це [1, с. 28].
 30. Освітній і водночас науковий ступінь, що здобувається на *третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра*; ступінь доктора філософії присуджується разовою спеціалізованою вченою радою ЗВО або наукової установи за результатами успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у разовій спеціалізованій вченій раді – це [1, с. 29].
 31. Згідно ст. 10 Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.), сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності ЗВО і наукових установ за кожним РВО в межах кожної спеціальності – це [1, с. 31].
 32. Комбінації знань, умінь, досвіду та інших особистісних якостей, які визначають результати навчання і складають основу існуючих стандартів вищої освіти України – це [1, с. 35].
 33. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері екології, охорони природи та раціонального природокористування, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики, застосовувати сучасні методології наукової та науково-педагогічної діяльності, здійснювати власні наукові дослідження, результати яких мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення – це [1, с. 44].
 34. Здібності «працювати у міжнародному контексті» та «розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового та загальнокультурного світогляду із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності» – це суть [1, с. 44].
 35. Здібності: виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері екології та дотичних до неї міждисциплінарних напрямів, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень; ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти у сфері екології та дотичні до неї міждисциплінарні проекти, лідерство під час їх реалізації ... – це суть [1, с. 44].

Тестові завдання до модульної контрольної роботи модуля ЗМ-Л2

1. Процес неухильного і послідовного впровадження систем технологічних, управлінських та інших рішень, що дозволяють підвищувати ефективність використання природних ресурсів і умов поряд з поліпшенням або хоча б збереженням якості природного середовища та взагалі середовища життя – це [1, с. 47].
2. Тенденції проникнення екологічних ідей, понять, принципів, переходів в інші

- дисципліни, а також підготовка екологічно грамотних фахівців різного профілю – це екологізація [1, с. 47].
3. Ключовий фактор підготовки фахівців для сталого розвитку та важливе стратегічне завдання – це екологізація [1, с. 51].
 4. Системний підхід до глобальної освіти, де екологічна складова є найважливішою підсистемою – це освіта для [1, с. 54].
 5. Освіта, яка набагато ширша екологічної освіти, оскільки вона включає в себе не тільки природничу, але й соціально-економічні складові – це освіта для [1, с. 54].
 6. Країни, де проводяться спеціальні заняття з дітьми для ознайомлення їх з рослинами, тваринами, середовищем, де вони мешкають – це країни [1, с. 56].
 7. На сьогодні у Західній Європі систематичне екологічне виховання починається вже – [1, с. 58].
 8. У Японії виділяють така кількість основні етапи безперервної екологічної освіти:
 9. Елементарне вивчення організації природи, призначений для екологічної освіти у дошкільних закладах, а також у початковій та середній школі Японії – це суть [1, с. 59].
 10. Вивчення взаємодії у природі, його роль у збереженні екосистем, розвиток ідеї збереження природи, захисту видів, збереження пам'яток природи, існуючий у всіх класах школи Японії – це суть [1, с. 59].
 11. Вивчення зв'язку природного середовища з людським суспільством, вплив безпеки екосистем на його благополуччя, розвиток ідеї управління екосистемами, відтворення природних ресурсів, призначений для старших класів шкіл, коледжів та університетів Японії – це суть [1, с. 59, 60].
 12. Власне вивчення дисципліни з навколишнього середовища, що призначено для студентів спеціалізованих факультетів університетів, викладачів, дорослої частини населення Японії – це суть [1, с. 60].
 13. Найважливішу роль у цій системі відіграє освіта, що забезпечує політику екологізації всіх сторін життя країни за допомогою підготовки кадрів викладачів та фахівців із необхідним рівнем професійної та загальної екологічної культури – це [1, с. 69].
 14. Освіта розвивається на децентралізованій основі, відповідно до якої кожен штат несе відповідальність за розвиток освіти на своїй території та основний тягар витрат за його змістом – це головна особливість системи освіти [1, с. 69].
 15. Постулат, що якщо особистість не володіє поняттям «довкілля» і не розуміє свого власного ставлення до цього середовища, вона є безграмотною – це постулат у [1, с. 69].
 16. Набір цінностей і уявлень, які формують повсякденний порядок соціальних практик, з іншого боку, захист довкілля через відповідальність суб'єктів, їх включення до екологічно відповідальних моделей поведінки – це суть американського [1, с. 70].

4.2.1 Питання до практичних занять модуля ЗМ-II

Тема 1. Особливості та проблеми дошкільної екологічної освіти

1. У чому суть безперервної екологічної освіти ?
2. До якої стадії (етапу) безперервної екологічної освіти відноситься дошкільна освіта ?

3. Які основні завдання дошкільної екологічної освіти ?

4. Яка роль сімейно-родинне виховання дошкільців ?

Тема 2. Особливості та проблеми шкільної екологічної освіти

1. До якої стадії (етапу) безперервної екологічної освіти відноситься шкільна освіта ?

2. Які основні завдання шкільної екологічної освіти ?

3. У чому суть однопредметної моделі шкільної екологічної освіти ?

4. У чому суть багатопредметної моделі шкільної екологічної освіти?

5. У чому суть змішаної моделі шкільної екологічної освіти?

6. У чому суть позашкільної екологічної освіти?

7. Які основні переваги і недоліки існуючих підручників та начальних посібників, орієнтованих на екологічну освіту школярів?

Література [5.1; 1, 2, 3]

Тема 3. Особливості та проблеми передвищої фахової екологічної освіти.

1. Що таке фахова передвища освіта ?

2. Що передбачає фахова передвища освіта ?

3. Що «фаховий бакалавр»?

4. Що «фаховий бакалавр з екології»?

Література [5.1; 1, 2, 3]

Тема 4. Особливості та проблеми вищої екологічної освіти

1. Що таке вища освіта ?

2. Що таке вища екологічна освіта ?

3. За якими рівнями вищої освіти (РВО) за відповідними освітніми програмами здійснюється підготовка в Україні ?

4. Які вимоги до РВО «бакалавр з екології» ?

5. Які вимоги до РВО «магістр з екології» ?

6. Які вимоги до РВО «доктор філософії з екології» ?

Тема 5. Особливості та проблеми післядипломної екологічної освіти

1. Яка спрямованість післядипломної екологічної освіти ?

2. Яка мета післядипломної екологічної освіти ?

3. Яким питанням приділяється увага в післядипломній екологічній освіті ?

Література [5.1; 1, 2, 3]

Тема 6. Шляхи та проблеми екологізації шкільної екологічної освіти

1. Що таке «екологізація»?

2. Що таке «екологізація освіти»?

3. Які шляхи екологізації уроків географії ?

4. Які шляхи екологізації уроків біології ?

5. Які шляхи екологізації уроків хімії ?

Література [5.2; 1, 2, 3]

Тема 7. Шляхи та проблеми екологізації вищої екологічної освіти

1. Які шляхи екологізації стандартів вищої екологічної освіти для бакалаврів всіх спеціальностей?

2. Чому екологізація освіти є ключовим фактором підготовки фахівців для сталого розвитку ?

3. Який повинен бути зміст загальноосвітньої екологічної дисципліни для неекологічних ЗВО ?

4. У чому суть екологічної складової освіти для сталого розвитку ?

Література [5.2; 1, 2, 3, 20]

4.3. Питання для семестрового контролю (заліку) за результатами вивчення дисципліни

- 1. Процес систематичного та цілеспрямованого впливу на духовний і фізичний розвиток особистості з метою формування еколого-гуманістичного світогляду, підготовки до виробничої, громадської та культурної діяльності – це [1, с. 11].*
- 2. Різновид професійної освіти, що забезпечує підготовку фахівців з різних галузей екології – це [1, с. 11].*
- 3. Формування екологічної культури окремих осіб і суспільства в цілому, формування навичок, фундаментальних екологічних знань, екологічного мислення і свідомості, що ґрунтуються на ставленні до природи як універсальної, унікальної цінності – це мета [1, с. 13].*
- 4. Розгляд явищ і подій та прийняття рішень з урахуванням взаємодій людини і людства з природним середовищем на основі різноманітних і глибоких знань про навколишнє середовище та відповідального ставлення до природи і здоров'я людини – це [1, с. 15].*
- 5. Система взаємопов'язаних компонентів: узагальненої сукупності екологічних поглядів, знань, цінностей, духовності, переконань, практичних настанов, що визначають розуміння особистістю цілісності та єдності природного й соціального буття, місця в ньому людини разом із життєвими потребами – це [1, с. 15].*
- 6. Галузь міждисциплінарних знань, предметом якої є моральні та духовні аспекти ставлення людини до живої і неживої природи – це [1, с. 15].*
- 7. Напрямок людської діяльності та мислення, від якого суттєво залежать природне існування сучасної цивілізації, її сталий розвиток – це [1, с. 15].*
- 8. Освіта, яка здобувається за освітніми програмами відповідно до визначених законодавством рівнів освіти, галузей знань, спеціальностей (професій) і передбачає досягнення здобувачами освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою – це [1, с. 17].*
- 9. Освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами і не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій – це [1, с. 17].*
- 10. Освіта та виховання всіх верств і категорій населення, що ґрунтуються на поєднанні екологічних знань з практичної природоохоронної діяльності, інноваційними освітніми методами – це неформальна [1, с. 17].*
- 11. Освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям – це [1, с. 17].*
- 12. Система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього закладу – це [1, с. 17].*
- 13. Найперший рівень неперервної екологічної освіти, коли головну роль відіграє родинне виховання – це [1, с. 18].*
- 14. Екологічна освіта, яка продовжується і поглиблюється процес екологічного світосприйняття; є надзвичайно важливим етапом в системі неперервної багатоступеневої екологічної освіти – це [1, с. 18].*

15. Екологічна освіта, яка передбачає здатність особи вирішувати типові спеціалізовані задачі в окремій галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів відповідних наук та може характеризуватися певною невизначеністю умов – це фахова [1, с. 18].
16. Екологічна освіта, яка спрямована з одного боку, на завершення формування екологічної культури фахівців за різним фахом, і, з іншого боку, вона забезпечує підготовку здобувачів початкового, першого, другого та третього рівнів вищої освіти, які відрізняються за ступенем глибини, ґрунтовності й специфікою підготовки фахівців-екологів – це [1, с. 18].
17. Екологічна освіта, яка забезпечує неперервність екологічної освіти та включає систему підвищення кваліфікації та перепідготовки державних службовців, керівного складу підприємств, організацій, установ, підприємців по різних аспектах природоохоронної діяльності та раціонального використання природних ресурсів, екологічну освіту дорослих відповідно до потреб особистості на ринку праці – це [1, с. 18,19].
18. Екологічна освіта в рамках окремого предмету (базується на інтеграції навчального матеріалу і інтегрованих методах і формах навчання) – це [1, с. 24].
19. Освіта, що передбачає максимальну екологізацію змісту предметів як природничого, так і суспільно-гуманітарного циклів – це [1, с. 24].
20. Освіта, в якій екологічний зміст, представлений як поаспектно у кожному навчальному предметі, так і цілісно в спеціальних інтегрованих курсах, передбачених кожним етапом навчання – це [1, с. 24].
21. Освітньо-професійний ступінь, що здобувається на рівні фахової передвищої освіти і присуджується закладом освіти у результаті успішного виконання здобувачем фахової передвищої освіти освітньо-професійної програми – це [1, с. 27].
22. Сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у ЗВО (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти – це [1, с. 27].
23. Освіта, яка є продовженням базової освіти на наступному рівні з метою формування у студентів високої екологічної культури, глибоких і якісних екологічних знань та світогляду – це [1, с. 27].
24. Рівень, який передбачає набуття здобувачами вищої освіти здатності до розв'язування типових спеціалізованих задач у певній галузі професійної діяльності – це [1, с. 28].
25. Рівень, який передбачає набуття здобувачами вищої освіти здатності до розв'язування складних спеціалізованих задач у певній галузі професійної діяльності – це [1, с. 28].
26. Рівень, який передбачає набуття здобувачами вищої освіти здатності до розв'язування задач дослідницького та/або інноваційного характеру у певній галузі професійної діяльності – це [1, с. 28].
27. Рівень, передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення – це [1, с. 29].

28. Освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується ЗВО в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 180 – 240 кредитів ЄКТС – це [1, с. 28].
29. Освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується ЗВО (науковою установою) в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми; ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною програмою (90 – 120 кредитів ЄКТС) або за освітньо-науковою програмою (120 кредитів ЄКТС) – це [1, с. 28].
30. Освітній і водночас науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра; ступінь доктора філософії присуджується разовою спеціалізованою вченою радою ЗВО або наукової установи за результатами успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у разовій спеціалізованій вченій раді – це [1, с. 29].
31. Згідно ст. 10 Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.), сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності ЗВО і наукових установ за кожним РВО в межах кожної спеціальності – це [1, с. 31].
32. Комбінації знань, умінь, досвіду та інших особистісних якостей, які визначають результати навчання і складають основу існуючих стандартів вищої освіти України – це [1, с. 35].
33. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері екології, охорони природи та раціонального природокористування, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики, застосовувати сучасні методології наукової та науково-педагогічної діяльності, здійснювати власні наукові дослідження, результати яких мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення – це [1, с. 44].
34. Здібності «працювати у міжнародному контексті» та «розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового та загальнокультурного світогляду із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності» – це суть [1, с. 44].
35. Здібності: виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері екології та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень; ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти у сфері екології та дотичні до неї міждисциплінарні проекти, лідерство під час їх реалізації ... – це суть [1, с. 44].
36. Процес неухильного і послідовного впровадження систем технологічних, управлінських та інших рішень, що дозволяють підвищувати ефективність використання природних ресурсів і умов поряд з поліпшенням або хоча б збереженням якості природного середовища та взагалі середовища життя – це [1, с. 47].
37. Тенденції проникнення екологічних ідей, понять, принципів, переходів в інші дисципліни, а також підготовка екологічно грамотних фахівців різного профілю – це екологізація [1, с. 47].
38. Ключовий фактор підготовки фахівців для сталого розвитку та важливе стратегічне завдання – це екологізація [1, с. 51].
39. Системний підхід до глобальної освіти, де екологічна складова є найважливішою підсистемою – це освіта для [1, с. 54].
40. Освіта, яка набагато ширша екологічної освіти, оскільки вона включає в себе не тільки природничу, але й соціально-економічні складові – це освіта для [1, с. 54].

41. Країни, де проводяться спеціальні заняття з дітьми для ознайомлення їх з рослинами, тваринами, середовищем, де вони мешкають – це країни [1, с. 56].
42. На сьогодні у Західній Європі систематичне екологічне виховання починається вже – [1, с. 58].
43. У Японії виділяють така кількість основні етапи безперервної екологічної освіти:
44. Елементарне вивчення організації природи, призначений для екологічної освіти у дошкільних закладах, а також у початковій та середній школі Японії – це суть [1, с. 59].
45. Вивчення взаємодії у природі, його роль у збереженні екосистем, розвиток ідеї збереження природи, захисту видів, збереження пам'яток природи, існуючий у всіх класах школи Японії – це суть [1, с. 59].
46. Вивчення зв'язку природного середовища з людським суспільством, вплив безпеки екосистем на його благополуччя, розвиток ідеї управління екосистемами, відтворення природних ресурсів, призначений для старших класів шкіл, коледжів та університетів Японії – це суть [1, с. 59, 60].
47. Власне вивчення дисципліни з навколишнього середовища, що призначено для студентів спеціалізованих факультетів університетів, викладачів, дорослої частини населення Японії – це суть [1, с. 60].
48. Найважливішу роль у цій системі відіграє освіта, що забезпечує політику екологізації всіх сторін життя країни за допомогою підготовки кадрів викладачів та фахівців із необхідним рівнем професійної та загальної екологічної культури – це [1, с. 69].
49. Освіта розвивається на децентралізованій основі, відповідно до якої кожен штат несе відповідальність за розвиток освіти на своїй території та основний тягар витрат за його змістом – це головна особливість системи освіти [1, с. 69].
50. Постулат, що якщо особистість не володіє поняттям «довкілля» і не розуміє свого власного ставлення до цього середовища, вона є безграмотною – це постулат у [1, с. 69].
51. Набір цінностей і уявлень, які формують повсякденний порядок соціальних практик, з іншого боку, захист довкілля через відповідальність суб'єктів, їх включення до екологічно відповідальних моделей поведінки – це суть американського [1, с. 70].

5. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

5.1 Модуль ЗМ-Л1, ЗМ-П

Основна література

1. Сафранов Т.А., Ільїна В.Г. Проблеми екологічної освіти. Конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2022. 81 с.
2. *Репозитарій бібліотеки Одеського державного екологічного університету* / Офіційна сторінка URL: <http://eprints.library.odeku.edu.ua/>
3. *Електронна бібліотека одеського державного екологічного університету* / Офіційна сторінка URL: <http://library.odeku.edu.ua>

Додаткова література

4. Мандрик О.М., Мальований М.С., Орфанова М.М. Екологічна освіта та екологічне виховання. *Екологічна безпека та збалансоване ресурсокористування*. 2019. № 1 (19). С. 130 – 137.
5. Лосєва І.Д., Степаненко С.М., Владимірова О.Г., Сафранов Т.А. До 25-річчя становлення і розвитку екологічної освіти в Одеському державному екологічному університеті. *Вісник ОДЕКУ*. 2015. № 19. С. 244 – 249.
6. Концепція екологічної освіти України. Затверджена рішенням Колегії Міністерства освіти і науки України від 20.12.2001 р. №13/6-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text> (дата звернення 11.01.2022).
7. Закон України «Про вищу освіту». Відомості Верховної Ради (ВВР). 2014. № 37 – 38. С. 2004.
8. Сафранов Т.А. Вища екологічна освіта України: становлення і сучасний стан. *Освітологічний дискурс*. 2021. № 1 (32). С. 39 – 51.
9. Бахрушин В.С. Проблеми розроблення стандартів третього рівня вищої освіти в Україні. *Освітня аналітика України*. 2021. № 4 (15). С. 46 – 59.
10. Сафранов Т.А., Лукашов Д.В., Шелест З.М., Владимірова О.Г., Чугай А.В. Стандарти вищої екологічної освіти України: сучасний стан та проблеми реалізації. *Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Серія «Екологія»*. 2017. Вип. 16. С. 141 – 149.
11. Саєнко Т.В. Освіта екобезпечного інформаційного суспільства: проблеми і перспективи: монографія. Київ: Освіта України, 2008. 233 с.
12. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата звернення: 16.07.2022).
13. Білявський Г.О. Екологічна освіта. *Екологічна енциклопедія*. 2006. Т. 1. С. 307.

5.2 Модуль ЗМ-Л2, ЗМ-П

Основна література

1. Сафранов Т.А., Ільїна В.Г. Проблеми екологічної освіти. Конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2022. 81 с.
2. *Репозитарій бібліотеки Одеського державного екологічного університету* / Офіційна сторінка URL: <http://eprints.library.odeku.edu.ua/>
3. *Електронна бібліотека одеського державного екологічного університету* / Офіційна сторінка URL: <http://library.odeku.edu.ua>

Додаткова література

4. Завгородній І.В., Сидоренко М.О., Літовченко О.Л., Сушій А.В. Екологізація вищої медичної освіти як сучасний інноваційний медичний тренд. *Впровадження інноваційних технологій організації навчального процесу у ХНМУ – провідний шлях підвищення якості вищої медичної освіти: матеріали ІІ навчально-методичної конференції ХНМУ*. Харків: ХНМУ, 2019. Вип. 10. С. 36 – 38.
5. Черкашина Г.М., Рассоха О.М., Черкашина М.К. До питання екологізації вищої освіти при підготовці фахівців у галузі хімічної технології. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*. 2016. Вип. 45 (49). С. 250 – 259.
6. Даценко В. Екологічний складник хімічної освіти в технічному ЗВО. *Освітологічний дискурс*. 2019. № 3 – 4 (26 – 27). С. 268 – 278.
7. Бартенєва І.О. Екологічно-орієнтована педагогіка як чинник формування екокультурної компетентності майбутніх учителів. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/19/part_1/8.pdfЖ (дата звернення: 16.07.2022).
8. Рудишин С.Д., Мельник О.С., Коренева І.М. Екологізація освіти на засадах сталого розвитку в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка. *Вісник ГНПУ ім. Олександра Довженка. Сер.: Педагогічні науки*. 2018. Вип 2 (2)ю С. 230 – 236.
9. Кравченко В.П., Барбашев С.В. Экологизация энергетического образования. URL: <http://docplayer.ru/77295425-Ekologizaciya-energeticheskogo-obrazovaniya-v-r-kravchenko-s-v-barbashev.html> (дата звернення: 16.07.2022).
10. Анісімова Г.В., Донець О.В. Організаційно-правові проблеми екологізації вищої освіти. *Екологізація вищої освіти як пріоритетний напрям державної екологічної політики: сучасні організаційно-правові аспекти: Міжнародна інтернет-конференція*. Харків, 2016. С. 6 – 16.
11. Ковтун О. Право на одержання екологічної освіти в Україні у світлі реформування освітнього та екологічного законодавства. URL: <https://visnyk.aau.edu.ua/uk/content/archives/16> (дата звернення: 16.07.2022).
14. Чайка Т.О. Екологізація вищої аграрної освіти на засадах органічного агровиробництва. *Екологічні та соціально-економічні аспекти розвитку регіональної економіки: тези доповідей Всеукраїнської інтернет-конференції молодих вчених і студентів*. Миколаїв, 2013. С. 124 – 127.
15. Білик Л.І. Особливості екологічної освіти студентів технічних університетів. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України: педагогічні науки*. 2010. № 4. С. 111 – 117.
16. Саєнко Т.В. Екологічний потенціал вищої освіти, зокрема вищої технічної школи. URL: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/download/12566/17058> (дата звернення: 16.07.2022).
17. Цигичко С.П. Екологія в архітектурі і містобудуванні: навч. посібник. Харків: ХНАМГ, 2012. 146 с.
18. Бондар О.І., Барановська В.Є., Єресько О.В. та ін. Екологічна освіта для сталого розвитку у запитаннях та відповідях: науково-методичний посібник для вчителів. Херсон: Грінь Д.С., 2015. 228 с.
19. Туниця Ю.Ю., Адамовський М.Г., Борис М.М., Краєвський С.Н., Магазинщикова І.П. Екологізація освіти як ключовий фактор підготовки фахівців для сталого розвитку. *Науковий вісник НЛТ України*. 2015. Вип. 25.10. С. 348 – 355.
20. Екологія. Навчальна програма нормативної дисципліни для підготовки студентів неекологічних спеціальностей у вищих навчальних закладах (рекомендовано

- Науково-методичним центром вищої освіти МОН України для використання у навчальному процесі. Лист № 14/18.2 – 958 від 18.04.06). Київ: Аграрна освіта, 2007. 22 с. URL: <https://uchika.in.ua/ministerstvo-osviti-i-nauki-ukrayini-nacionalenij-universitet-v9.html> (дата звернення: 11.07.2022).
21. Образование в интересах устойчивого развития в международных документах и соглашениях. Москва: «ЭКО – Согласие», 2005. 142 с.
 22. Хуррамов И.А. Проблемы экологического образования и воспитания на примере мирового сообществ. *Молодой ученый*. 2012. № 11 (46). С. 493 – 496.
 23. Шумілова А.В. Формування екологічної свідомості школярів еколого-освітніми заходами НПП «Слобожанський». *Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Серія «Екологія»*. 2015. Вип. 13. С. 104 – 111.
 24. Мазуров Ю.Л., Байчева А.И. Высшее экологическое образование в Японии: социальная миссия и национальные особенности. URL: <C:/Users/%D0%A2%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D1%80%D0%BB%D0%B0%D0%BD/Downloads/vysshee-ekologicheskoe-obrazovanie-v-yaponii-sotsialnaya-missiya-i-natsionalnye-osobennosti.pdf> (дата звернення: 03.08.2022).
 25. Ахмадиев А.К. О некоторых особенностях экологического образования и просвещения в США. *Образовательный процесс*. 2018. Вып. № 9. С. 5 – 9.